

تجارب فرهنگ عاشقانه

در کتاب‌های ادبیات
فارسی دوره متوسطه دوم

راهیله زلفی

کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی و مدیر آموزش و پرورش شهرستان شاهین دژ

حرکت می‌کند. شعر عاشورا به شعری اطلاق می‌شود که صرفاً به بیان عاطفی و ماتمی و هر از گاهی به جنبه‌های حماسی واقعه کربلا می‌پردازد» (انصاری ۱۳۸۹: ۲۸).

امام حسین (ع)، بزرگ قهرمان این حادثه، آئینه تمام‌نمای سیره آخرین پیام‌آور خدا بود. «حسین (ع) با برپا کردن کربلا و عاشورا آموخت که انسان باید در برابر ظلم و ذلت بایستد و سازش نپذیرد. یاد کربلا و ذکر عاشورا القای درس‌های مدرسه حسینی است و عزاداری بر حسین تمرین همراه شدن با کاروان عاشوراییان در طول تاریخ است» (دلشاد تهرانی ۱۳۷۹: ۱۱۸).

ادبیات فارسی یکی از عرصه‌هایی است که تجلی قیام امام حسین را به‌خوبی می‌توان در آن مشاهده کرد. از دیرباز شاعران و نویسندگان سعی داشته‌اند مضامین این واقعه بزرگ را در آثار خود منعکس کنند. شاعرانی چون عطار و مولانا و جامی و بزرگان دیگر، هر یک به فراخور حال و زمان خود از واقعه عاشورا یاد کرده‌اند.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، پررنگ شدن دین و مذهب در زندگی فردی و اجتماعی، شاعران را به الهام گرفتن از رویدادهای مهم مذهبی چون واقعه عاشورا واداشت. انقلاب اسلامی همان‌طور که در عرصه‌های سیاسی، فرهنگی موجب تغییرات چشمگیری شد، در عرصه ادبیات و حوزه معنا و محتوا (به‌ویژه دینی- مذهبی و انقلابی) تغییرات عمده‌ای پدید آورد. البته برای شعر مذهبی و انقلابی نمی‌توان مرز زمانی مشخص کرد ولی انکار نیز نمی‌توان کرد که آثار دوران انقلاب اسلامی، به‌ویژه دوران دفاع مقدس، از لحاظ کیفیت و کمیت با آثار انقلابی- مذهبی همه اعصار هم قابل مقایسه نیست.

یکی از تغییرات پدید آمده به‌ویژه در حوزه محتوا را می‌توان پررنگ شدن آثار اعتقادی، به خصوص شعر عاشورایی دانست.

ادامه مطلب در وبگاه مجله

در هر جامعه، نظام تعلیم و تربیت یکی از ارکان ارزشمند به‌شمار می‌رود و می‌تواند به عنوان ابزاری در راستای انتقال نگرش‌ها، ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی و ... آن جامعه مورد استفاده قرار گیرد.

عاشورا به عنوان حقیقتی تاریخی و مذهبی محتوای تازه‌ای به زندگی مسلمانان علی‌الخصوص شیعیان بخشید و تمامی ابعاد آن را تحت سیطره خود درآورد. این حادثه بزرگ عالی‌ترین ارزش‌های انسانی را در خود جای داده است که با شناخت و انتقال آن‌ها می‌توان به جامعه‌ای ایده‌آل دست یافت.

یکی از راه‌های گسترش فرهنگ عاشورایی، درج بنیادها و مبانی آن در کتب درسی است؛ زیرا کتاب درسی پرکاربردترین رسانه آموزشی به‌شمار می‌رود. کتاب درسی فرصت ارزشمندی را فراهم می‌آورد که با استفاده از آن می‌توان مفاهیم بلند کربلا را در اختیار نسل جدید قرار داد.

در این نوشتار برآنیم که آموزه‌های فرهنگ عاشورایی مندرج در کتب درسی ادبیات دوره متوسطه دوم را بررسی کنیم.

کلیدواژه‌ها: عاشورا، کربلا، امام حسین (ع)، ادبیات متوسطه (۲)

مقدمه

عاشورا از جمله تأثیرگذارترین حوادث تاریخ به‌شمار می‌رود که قهرمانان آن از نوع انسان‌هایی هستند که آسمان‌ها را در زمین به نمایش گذاشتند و از تنگنای عالم خاک گذر کردند تا فضیلت‌های انسانی زنده بماند. از این روست که به عنوان فرهنگی مستقل شناخته شده است. «آن دسته از اندیشه‌ها، رفتارها و سنت‌هایی را که متأثر و ناشی از حادثه عاشورا هستند و حالت فردی ندارند فرهنگ عاشورا می‌نامند» (آقاجانی قناد ۱۳۸۷: ۶). «شعر عاشورایی شعری است که در مقام تبیین مقولات ارزشی این نهضت الهی است و متعهدانه حول محور مسائل زیربنایی آن